

Talba għall-ħlas tad-danni mingħand min ikun wettaq ir-reat - Ungerija

Kif nista' nagħmel pretensjoni għall-ħlas tal-ħsarat jew mezzi oħra ta' rimedju/sodisfazzjon minn awtur ta' reat fi proċess (proċedimenti kriminali), u lil min għandi nindirizza din il-pretensjoni?

Meta jkunu għaddejjin il-proċedimenti kriminali, il-vittma tista' titlob ħlas tal-ħsarat ċivili għal korrimment jew telf li jirriżulta minn offiża primarjament waqt il-proċedimenti tal-qorti wara li tkun saret akkuża; pretensjoni bħal din tista' ssir għall-kumpens, ir-restituzzjoni ta' oġġett jew il-ħlas ta' flus. Il-vittma tista' tressaq din il-pretensjoni quddiem il-qorti tal-prim'istanza mhux aktar tard mill-istadju proċedurali fejn il-vittma tista' tidher l-ewwel; il-qorti tinnofika lill-vittma dwar stadji proċedurali bħal dawn. Jekk vittma tonqos milli tagħmel dan, mhijiex se tiġi aċċetta ġustifikazzjoni għala m'għamlitx dan aktar tard.

Pretensjoni ċivili għandha elementi formali speċifikati u meħtieġa bil-liġi. Din trid tindika l-persuna akkużata li l-vittma qed tressaq il-pretensjoni ċivili kontriha, talba espressa għall-qorti biex tagħti sentenza, b'mod partikolari l-ammont jew il-kwantità mitluba, id-dritt li fuq hija bbażata l-pretensjoni ċivili, il-fatti li jappoġġjaw id-dritt iddikjarat u t-talba għal ġudizzju, kif ukoll il-metodu u l-post ta' eżekuzzjoni fil-każ li l-qorti tiddeċiedi dwar is-sustanza tal-pretensjoni ċivili.

Barra minn hekk, il-vittma tista' tiddikjara l-intenzjoni tagħha li tressaq pretensjoni ċivili anki qabel titressaq akkuża, li jfisser, qabel il-fażi tal-qorti tal-proċedimenti kriminali. Fil-każ li titressaq akkuża, l-uffiċċju tal-prosekutur pubbliku jittrażmetti d-dikjarazzjoni tal-vittma lill-qorti.

Il-qorti tiddeċiedi dwar is-sustanza tal-pretensjoni ċivili ddikjarata fil-proċedimenti kriminali, jew jekk din mhijiex possibbli għal raġunijiet speċifikati mil-liġi, tirrinviija l-pretensjonijiet ċivili bħala issodisfati b'mod legali ieħor, li bħala konsegwenza ta' dan, il-pretensjoni ma tistax tiġi eżegwita fil-proċedimenti kriminali.

F'liema punt fil-proċedimenti kriminali għandi nippreżenta pretensjoni?

Pretensjoni ċivili għandha titressaq wara li titressaq akkuża, iżda l-intenzjoni li titressaq pretensjoni tista' wkoll tiġi ddikjarata qabel jitressqu l-akkużi, waqt l-investigazzjoni.

X'nista' nitlob fil-pretensjoni u kif għandi nipprezentaha (nindika ammont totali u/jew nispeċifika t-telf individwali, il-profitti mitlufa u l-imgħaxxijiet)?

Il-Kodiċi tal-Proċedura Kriminali tispeċifika l-elementi sostanzjali ta' pretensjoni ċivili u ma tippreskrivix xi rekwiżiti formali speċjali.

Fir-rigward tas-sustanza tagħha, pretensjoni ċivili tista' tkun għal kumpens, ir-restituzzjoni ta' oġġett jew il-ħlas ta' flus. Il-persuna akkużata li tkun qed titressaq l-akkuża kontriha għandha tiġi indikata fil-pretensjoni ċivili u talba espressa għall-qorti biex tagħti sentenza trid tiġi inkluda fil-preżentazzjoni. Il-preżentazzjoni trid tinkludi l-ammont jew il-kwantità mitluba. Fi preżentazzjoni bħal din, tista' ssir talba wkoll għal kumpens skont il-liġi ċivili għal ħsara sofruta mill-persuna li sofriet dannu bħala riżultat dirett ta' reat. Minbarra tnaqqis fil-valur tal-assi, din tista' tinkludi telf ta' dħul u mgħax fuq il-pretensjoni għal ħsarat. Barra minn hekk, il-pretensjoni ċivili għandha tindika d-dritt li qed jiġi ddikjarat mill-persuna li sofriet dannu u r-raġunijiet għall-pretensjoni.

Jekk il-pretensjoni ċivili ma tinkludix it-tliet elementi msemmija hawn fuq l-aktar meħtieġa għal aġġudikazzjoni (indikazzjoni tal-persuna akkużata, talba espressa u d-dritt iddikjarat), il-qorti tirrinviija l-pretensjoni bħala li hija ssodisfata b'mod legali ieħor immedjatament meta tidentifika dawn in-nuqqasijiet.

Fl-istess waqt, in-nuqqas ta' elementi oħra ta' pretensjoni ċivili (fatti li jappoġġjaw il-pretensjoni u d-dritt iddikjarat, indikazzjoni tal-metodu u l-post tal-pagament) ukoll iwasslu għall-istess konsegwenzi, bid-differenza li l-qorti tagħmel ir-rinviju biss fid-deċiżjoni finali tagħha minflok ma tidentifika n-nuqqasijiet immedjatament.

Hemm formola speċifika għal pretensjonijiet bħal dawn?

Il-leġiżlazzjoni ma tippredix formola għal pretensjonijiet bħal dawn.

Liema evidenza jeħtieġ li nippreżenta biex insostni l-pretensjoni tiegħi?

Il-ligi ma tispeċifikax liema evidenza hija meħtieġa biex tappoġġja pretensjoni. Meta qorti timmaniġġja u teżegwixxi pretensjoni ċivili, il-fajls tal-każ jiġu kkunsidrati *ex officio*, irrispettivament jekk l-evidenza ġietx ipprovduta mill-persuna li sofriet dannu jew inkisbitx minn sors ieħor. Il-forza probattiva tal-evidenza ma tiġix iddeterminata mil-ligi, kwalunkwe evidenza definita mil-ligi tista' tintuża b'mod liberu fil-proċedimenti kriminali.

Għalhekk il-ligi ma tippreskrivix liema evidenza trid tiġi pprezentata biex tappoġġja pretensjoni ċivili lil hinn milli ssir il-prezentazzjoni tal-fatti li jappoġġjaw il-pretensjoni ċivili b'mod obligatorju.

Hemm xi tariffi tal-qrati jew tariffi oħra marbuta mal-pretensjoni tiegħi?

Jekk persuna li sofriet dannu tressaq pretensjoni ċivili waqt li jkun għaddejnin il-proċedimenti kriminali, fuq din il-baži, jeħtieġ li jiġihallu biss tariffa għall-pretensjoni u l-appell. Madankollu, f'każijiet bħal dawn, il-vittma għandha dritt ta' preregistrazzjoni tat-tariffi, li teżentaha minn ħlas minn qabel tat-tariffa.

Bħala regola ġenerali, it-tariffa tiġi kkalkulata fuq il-baži tal-valur tal-oġġett ta' pretensjoni ċivili meta jinbdew il-proċedimenti. It-tariffa hija 6 % tal-baži tal-kalkolu, iżda tal-inqas HUF 15 000 u mhux aktar minn HUF 1 500 000.

Nista' nikseb għajjnuna legali qabel u/jew waqt il-proċeduri? Nista' nircivha anke jekk ma nkunx qed ngħix fil-pajjiż fejn iseħħu l-proċedimenti?

Il-vittma hija intitolata li tiġi infurmata dwar id-drittijiet u l-obbligi tagħha mill-qorti, l-uffiċċju tal-prosekutur pubbliku u l-awtorità ta' investigazzjoni. Jekk, minbarra dan, ikun meħtieġ il-parir ta' sollicitor tal-għajjnuna legali speċjalista jew ikun meħtieġ li titfassal prezentazzjoni (petizzjoni, rikors, rapport, mozzjoni għall-prosekuzzjoni, eċċ.) sabiex jinbdew il-proċedimenti għal rimedju tal-ħsara kkawżata minn offiża jew indeboliment tad-drittijiet jew tal-interessi li jirriżulta minn offiża, l-Istat se jipprovi sollicitor tal-għajjnuna legali jew servizzi legali fuq talba. L-ispejjeż ta' servizzi bħal dawn jiġihallu mill-Istat minflok il-vittma, jekk l-introjt netta fix-xahar disponibbli tal-vittma ma jaqbiżx il-pensjoni tal-irtirar minima u hija ma jkollha l-ebda assi jew l-użu ta' assi bħal dawn ikun sproporzjonat għall-benefiċċji li jistgħu jinkisbu mis-servizzi legali. Id-drittijiet tal-vittma ma jiddependux fuq in-nazzjonalità jew ir-residenza.

Meta jistgħu l-qrati kriminali jiċċdu jew jirrifjutaw li jiddeċiedu dwar il-pretensjoni tiegħi kontra l-awtur tar-reat?

Il-qorti tirrifjuta li tiddeċiedi dwar l-infurzar ta' pretensjoni ċivili waqt il-proċedimenti kriminali billi tirrinviya l-pretensjoni bħala li hija sodisfatta b'mod legali ieħor fil-każijiet iddeterminati mil-ligi, kif elenkat hawn taħt. F'każijiet bħal dawn, il-pretensjoni tal-vittma ma tistax tiġi infurzata fil-proċedimenti kriminali, iżda fil-proċedimenti ċivili biss. Il-qorti tirrinviya għas-sodisfazzjon ta' pretensjoni ċivili b'mod legali ieħor fil-każijiet fejn ir-responsabbiltà tal-persuna akkużata skont il-ligi kriminali jew għal offiża minuri ma tkunx ġiet stabbilita minħabba li l-proċedimenti spiċċaw jew l-akkużat inħeles. L-istess se jiġri jekk l-eżekuzzjoni ta' pretensjoni ċivili tkun eskluża mil-ligi jew jekk il-pretensjoni tressqet tard. Jekk offiża speċifika tal-proprjetà saret kontra proprjetà reali u l-vittma talbet ukoll li l-proprjetà titbattal bħala miżura proviżorja, ma tistax issir deċiżjoni dwar pretensjoni ċivili li tressqet b'mod simultanju fil-proċedimenti kriminali. Lanqas ma tista' pretensjoni ċivili tiġi eżegwita fil-proċedimenti kriminali jekk hemm ostaklu skont il-ligi proċedurali ċivili. Jekk il-vittma tressaq notiffika fuq raġunijiet għall-iskwalifika tal-imħallef jew tal-qorti definita skont l-Att dwar il-Proċedura Ċivili iżda li ma tkunx elenkata taħt l-Att dwar il-Proċedura Kriminali, dan jista' jikkostitwixxi tali ostaklu. L-istess japplika jekk, f'azzjoni oħra bbażata fuq l-istess fatti u raġunijiet, il-konsegwenzi legali tat-tressiq tal-azzjoni kellhom effett jew tkun għaddiet sentenza finali, jew jekk il-vittma jew il-persuna akkużata għandha nuqqas ta' kapaċità legali fil-proċedimenti ċivili. Pretensjonijiet ċivili li ma jistgħux jiġu eżegwiti fil-qorti lanqas ma jistgħu jiġu infurzati fil-proċedimenti kriminali. Jekk il-persuna li tressaq pretensjoni ċivili ma tkunx vittma skont il-ligi proċedurali kriminali, din ma tistax tiddikjara l-pretensjoni tagħha fil-proċedimenti kriminali. Lanqas ma jista' qbil li ntlahaq bejn il-vittma u l-persuna akkużata fil-proċedimenti ċivili jiġi deċiż fil-proċedimenti kriminali. Barra minn hekk, ma tistax tittieħed deċiżjoni dwar is-sustanza ta' pretensjoni ċivili jekk dan idewwem b'mod konsiderevoli l-proċedimenti kriminali jew jekk xi ċirkostanza oħra teskludiha. Lanqas ma tista' tittieħed deċiżjoni dwar pretensjoni ċivili li ma tissodisfax ir-rekwiżiti fil-proċedimenti kriminali, għalhekk pretensjonijiet ċivili bħal dawn jiġu rinviati għal mezzi legali oħra ta' sodisfazzjon mill-qorti.

Nista' nappella kontra din id-deċiżjoni jew infittex mezzi oħra ta' rimedju/sodisfazzjon?

Ir-rinviju tal-pretensjoni ċivili għal mezzi legali oħra ta' sodisfazzjon mhuxwiegħ soġġett għal appell.

Sodisfazzjon ta' pretensjoni ċivili fil-proċedimenti kriminali jista' jiġi ffaċilitat permezz ta' numru ta' mezzi oħra ta' kumpens. Il-karatteristika komuni tagħhom hija li f'każijiet bħal dawn, mhuxwiegħ l-infurzar tal-pretensjoni tal-vittma skont il-ligi ċivili li għandu jseħħ, iżda l-uffiċċju tal-prosekutur pubbliku jista' jordna, f'ċerti każijiet, is-sodisfazzjon tal-pretensjoni ċivili mill-persuna akkużata bil-kunsens ta' din il-persuna u tali prestazzjoni tista' twassal għal piena eħfef jew għat-tmiem tal-proċedimenti kriminali. Il-miżuri kollha bħal dawn jaqgħu taħt is-setgħat diskrezzjonarji tal-uffiċċju tal-prosekutur pubbliku; madankollu, il-vittma għandha d-dritt li

tressaq każ biex jittieħdu deċiżjonijiet bħal dawn. Dawn jinkludu s-sospensjoni tal-proċedimenti sabiex issir medjazzjoni, sospensjoni kondizzjonali mill-prosekutur jew ftehim jew qbil bejn il-persuna akkużata u l-uffiċċju tal-prosekutur pubbliku. Dan ma jirriżultax f'li l-vittma tkun tista' tinforza l-pretensjoni tagħha minn kompulsjoni diretta tal-Istat, iżda l-persuna akkużata tista' tkun aktar motivata b'mod konsiderevoli li tissodisfa l-pretensjoni tal-vittma volontarjament.

Jekk ningħata kumpens għall-ħsarat mill-qorti, kif nista' niżgura li s-sentenza tiġi infurzata kontra l-awtur tar-reat u x'għajna nista' nikseb biex niżgura dan?

Sabiex tiżgura pretensjoni ċivili, il-vittma tista' tressaq mozzjoni biex tordna s-sekwestru prekawzjonarju tal-proprjetà jew l-assi tal-persuna akkużata dovuti lill-vittma anki qabel tittieħed deċiżjoni dwar il-pretensjoni ċivili fil-proċedimenti kriminali. Dan huwa possibbli anki qabel titressaq akkuża, jekk il-vittma ddikjarat l-intenzjoni tagħha li tiddikjara pretensjoni ċivili u d-dikjarazzjoni fiha l-elementi formali ta' pretensjoni ċivili. F'każijiet bħal dawn, jista' jiġi ordnat sekwestru prekawzjonarju mill-qorti u f'każijiet fejn ma jkunx aċċettabbli dewmien, b'mod proviżorju, mill-uffiċċju tal-prosekutur pubbliku jew l-awtorità ta' investigazzjoni.

Fuq talba tal-vittma li applikat għall-eżekuzzjoni, il-qorti toħroġ ordni ta' eżekuzzjoni wara li l-pretensjoni ċivili tkun giet ikkonfermata f'deċiżjoni finali. Jekk l-ordni ta' eżekuzzjoni tkun għadha ma tistax tinħareġ biex tissodisfa l-pretensjoni, iżda l-vittma li tapplika għall-eżekuzzjoni turi riskju li l-pretensjoni ma tiġix infurzata aktar tard, il-qorti tista' torbot il-fondi mitluba jew tissekwestra l-oġġetti speċifiċi fuq it-talba tal-vittma fil-formola ta' miżura prekawzjonarja.

Il-verzjoni bil-lingwa nazzjonali hija għestita mill-Istat Membru rispettiv. It-traduzzjonijiet saru mis-servizz tal-Kummissjoni Ewropea. Jista' jkun hemm xi tibdil imdaħħal fl-orijinal mill-awtorità nazzjonali kompetenti li jkun għadu ma jidherx fit-traduzzjonijiet. Il-Kummissjoni Ewropea ma taċċettax responsabbiltà jew kwalunkwe tip ta' tort fir-rigward ta' kull informazzjoni jew dejta li tinsab jew li hemm referenza għaliha f'dan id-dokument. Jekk jogħġbok irreferi għall-avviż legali sabiex tiċċekkja r-regoli dwar id-drittijiet tal-awtur għall-Istati Membri responsabbli minn din il-paġna.

L-aħħar aġġornament: 21/01/2019